

SZÖLLŐSI

Mátyás

PORTFÓLIÓ

A bemutatkozó anyagban olyan képsorozatok, riportok szerepelnek, melyeket az elmúlt három évben készítettem. Ahogy az írásaiban, a fotós munkáiban is mindig az ember áll a középpontban, aki körül ugyanakkor megmutatkozik – hol erőteljesebben, hol kissé a háttérben felsejlő módon – az a világ, amiben él, amit képvisel, meghatározza őt magát, s amelyet természetesen ő maga is erőteljesen befolyásol. A képsorozatok szereplői gyakran hátrahelyzetben lévő emberek, akik vagy szociális közegük, esetleg megváltozott munkaképességük, netán speciális kulturális közegük miatt egyre nagyobb kihívásokkal, adott esetben problémákkal küzdenek. Fontos számomra, hogy

láttassam ezeket az embereket, és a helyzetüket, ezzel felhívva a figyelmet arra, mennyire fontos is az odafordulás, a dokumentálás, egyáltalán az, hogy képesek vagyunk észrevenni, látni másokat, akik sokszor nagyon másnak, távolinak tűnnek tőlünk, de akikkel közben sokkal több a rokonságunk, mint ahogyan első pillantásra látszik. Négy olyan sorozatot választottam ki, melyek egyrészt nagyon különféle helyszíneken, országokban készültek, másrészt nagyon másféle tevékenységet végző emberekről szólnak, de amiket mégis összekötnek olyan szervezőerők, mint a munka, a hit, odaadás, a komoly elköteleződés egy elérendő, fontos cél iránt.

EGY ÁRVA HÁZRÓL

A ház, amelyről írok, a szó szoros értelmében véve nem árva, hiszen negyven család él benne. Más tekintetben azonban nagyon is az. Sokszor felmerült bennem, miközben ott jártam, vagy amikor gondolkodtam később az ott élőkről, hogy bizonyára Magyarországon is van ilyen ház – sajnos könnyen találhatnék olyan közösséget, mely hasonló helyzetben van, mint amelyik ebben a Beregszász külvárosában álló épületben tölti a mindennapjait –, de akkor, amikor ilyen irányba terelődtek a gondolataim, hamar rájöttem, hogy azzal kell foglalkoznom, ami előttem van, és valamilyen módon “szembe jön” velem. Az elmúlt években többször jártam Kárpátalján, és sok embert megismertem a látogatások alkalmával. S. Tímea segítségével, aki az egyik helyi iskolában tanár, jutottam el végül is a házba, mely bizonyos értelemben erőteljes összefoglalása annak, ami ezen a vidéken tapasztalható mostanában. A házban magyarok, ukránok, romák élnek együtt alapvetően feszült hangulatban, mely nem a származásuk, leginkább a szociális helyzetük miatt problémás, hiszen abban a helyzetben, amiben élnek, a kulturális különbségek, a szokások nem képesek a maguk természetességében működni. Ha a túlélésről van szó, a másik megértésére, az odafigyelésre sokszor jóval kevesebb idő és energia jut.

A beregszászi G. utcában található épület még a '70-es években épült, és eredetileg a helyi szakközépiskola kollégiumaként, illetve a varroda munkásszállójaként működött. Tehát

itt szállásolták el a tanulókat, valamint a dolgozókat több mint egy évtizeden keresztül. A '90-es években aztán a ház állami tulajdonba került, és hosszú időn át üresen állt. Ekkor kezdődött az igazi állagromlás, amihez hozzátartozik az is, hogy néhány évre hajléktalannak vették birtokukba az épületet. A városi vezetés aztán úgy döntött, hogy rászorulóknak adja ki a helyiségeket – lakásokról a legtöbb esetben nem igazán beszélhetünk még ma sem –, s méghozzá olyanoknak, akik korlátozott lehetőségeik miatt máshol lakást nem kapnának, de mégis csak képesek fizetni valamit a lakhatásért.

Nagyrészt ekkor, illetve innentől kezdve költöztek be azok, akik ma is a házban élnek. Mint ahogyan arról szó volt, a helyiségek kiutalása idején azok már lakhatatlan állapotban voltak. Fűtés és víz jelen pillanatban sincs, és a városvezetés úgy döntött, hogy olyan konstrukcióban köt szerződéseket a lakókkal, amelyben évenkénti újírtásra van szükség, s ami nyilvánvalóan nem a biztonság és a kiegyensúlyozottság érzését erősíti.

Ebből is fakad, hogy a lakók nagy többsége, egyrészt a korlátozott anyagi lehetőségek miatt, másrészt mert nem saját tulajdonról van szó, nem igazán költ a helyiségekre, hiszen könnyen megtörténhet, hogy a szerződés lejártakor nem annak megújítása következik, hanem

valaki másnak adják át azt a teret, ahol addig ők éltek.

A ház szintjei nagyon különböznek egymástól. Minél följebb haladunk, annál súlyosabb a helyzet. A földszinten, ahol leginkább idős, nyugdíjas emberek laknak, még viszonylag rendezett körülményeket találunk, annak ellenére, hogy kapu nincs, és a földszint előtere teljesen nyitott a kinti térségek felé. Az elsőn és a másodikon már sokkal vegyesebb a kép, de ott is megfigyelhető az igény arra, hogy lakásszerű, bútorozott, belül egybenyitott helyiségekben éljenek a lakók. A harmadik emeleten (amit ott negyediknek hívnak) már szinte csak omladozó falakat, törmeléket és ablaktalan helyiségeket találunk, ahol szintén családok élnek, akár csak az alsóbb emeleteken.

Annak ellenére, hogy bizonyos otthonok lakásszerűek és bennük rendezettebb körülményekkel találkozhat az, aki betér, végig nyilvánvaló volt számomra az ottlétem alatt, hogy a ház mégis csak egyetlen nagy tér, s

hogy azoknak, akik ebben az épületben laknak, a sorsa sokkal több szálon fonódik össze, mint más épületek lakóinak, a nagyon hasonló problémák, a nagyjából egyforma méretű terek, az állandó zaj, a vékony falakon átszüremlő, nem mindig barátságos hang(ulat)ok miatt is.

Két délutánt töltöttem a házban, és jó néhány ott élővel beszélgettem a helyzetéről, magáról a ház történetéről, s legfőképp arról, hogy milyen lassan, vagy épp hogyan nem változnak meg a dolgok. Viktória 2008-ban költözött az épületbe, két gyermekével, két olyan helyiségbe, amelynek ablakai sem voltak. Az első férje meghalt. Elmondása szerint semmilyen más lehetősége nem volt, minthogy ide költözzön, hiszen utcára nem akart kerülni a két gyerekkel. Lassan tíz éve dolgozik azon – most már a második férjével, és négy gyermekével együtt –, hogy normális, lakható otthont teremtsen a maguk számára, azzal a lehetőséggel együtt, hogy könnyen semmivé válhat lényegileg az egész.

Kérdésekre, van-e esély arra, hogy megvásárolják az ingatlant, azt a választ kaptam, hogy akkor, amikor beköltöztek, szinte minden helyiség különálló egység volt, külön kijáráttal a folyosóra, és se a falazásra, se a helyiségek közti ajtók kialakítására, de még az ablakok betételére sem kaptak hivatalos engedélyt, tehát ilyenről szó sincsen. Az első komoly lépés a városháza felé az volt, amit a lakók többsége szorgalmazott is, hogy legalább egy afféle, a környéken

több helyen is alkalmazott pumpás megoldással próbálják megoldani a vízhiányt. Ezzel kapcsolatban nem történt előrelépés, csak ígéretet érkeztek, így kannákban hordják több száz méterről a vizet a házba nap mint nap. A számunkra természetes erőforrások közül egyedül az elektromosság áll rendelkezésre a házban. Az viszont drága dolog (főleg, ha a fűtés is azzal van megoldva), így a közösség folyamatos tartozást görget maga előtt, ami nem

ritkán a használat felfüggesztéséhez vezet.

Évekig tető sem volt a házon. Ezt hosszas küzdelem árán, és egy komoly pályázati mizéria végigszenvedésével sikerült csak orvosolni úgy, hogy egészen Kijevig ment el a papírokkal néhány lakó, többek közt Viktória is, aki sok terhet és harcot vállal a ház ügyeivel kapcsolatban egyébként is. Mindehhez hozzátartozik még, hogy a házban élők között sincs természetesen a legtöbb

dologban egyetértés, és komoly feszültségforrást jelent a legegyszerűbb probléma, és sokszor maga a kezelési, megoldási szándék is.

Az ukrainai helyzetben az egyedülálló anyák, mondjuk egy átlagos fizetéshez képest, tisztos támogatást kapnak az államtól, de az például, hogy Viktóriának négy gyermeke van két külön apától, inkább csak hátrány ilyen szempontból, komoly támogatás igénylésére nem jogosítja fel. Úgy, hogy a férje mindeközben katona: a több mint ezer kilométerre lévő Donyeckben teljesít szolgálatot, és negyed évente térhet haza csupán néhány napra a családjához.

A háznak rossz a híre. Erre Viktória a beszélgetésünk alatt külön kitért. Számára az egyik legkétségbeejtőbb dolog, hogy a gyermekei az iskolában gyakorlatilag nem merik elmondani, hol is laknak, mert szégyellik. Hiszen volt rá példa, hogy más szülők nem engedték el a gyerekeiket, amikor

EGY ÁRVA HÁZRÓL

születésnap volt, vagy más összejöve-
telt szerveztek. Viktória második férje
ukrán, így a gyermekek otthon is gya-
korolhatják, beszélhetik mindkét nyel-
vet, amivel így talán a szerencsésebbek
közé tartoznak a nyelvkérdés szem-
pontjából.

(Hozzátartozik a helyzethez a sokak
által már bizonyára ismert nyelvtör-
vény, mely nemrég, 2017 nyarán lépett
életbe. Erről bővebben nem írok, bárki
tájékozódhat a témában, és eldöntheti
maga, hogy hogyan látja az anyanyelvi
oktatás kérdését Ukrajnában.)

Irénke az élettársával négy éve él a
házban. Két gyermekük van. Abban
a táborban nevelkedett, amely Be-
regzász határában terül el – ott közel
hétezer ember él embertelen körülmé-
nyek között, vályogházakban, kar-
tonpapírból összetákolt “építmények-
ben”, és csak nagyon keveseknek
sikerül “kiszabadulni” onnan. Nagyon
tanulságos volt, ahogy beszélt a ház-
ról, a helyzetükről, a különbségekről,
a vízhiányról, a tél nehézségeiről, ar-
ról, hogy hogyan viszonyulnak hozzá,

hogyan lát másokat, hiszen ő még speciálisabb helyzetben volt sokáig, mint a többiek, a tábor ugyanis a háznál is jóval súlyosabb hely.

Erzsébet több mint húsz évig volt óvodavezető Beregszászban. Nyugdíjas, és több mint tíz éve él a házban. Ő a másodikon lakik, két kis helyiségben, az unokájával együtt, akit egyedül nevelt fel. Havi tizenkétezer forintnak megfelelő hrvnyából él, ami a téli hónapokban a villanyszámla kiegyenlítésére sem elegendő.

Találkoztam egy idős házaspárral, Nagyezsdával és Sándorral, akik az egyetlen helyiségükben fogadtak kávéval, mosolygósan, pedig a férfi komoly szívbeteg, több infarktusa volt, és a nyugdíja az orvosságok kiváltására sem elegendő. Öt éve élnek a házban. Sándor első felesége meghalt, ők ketten pedig tizenhárom éve alkotnak egy párt. Amikor a házba kerültek, a helyiség, amiben most is laknak, szintén üres volt, ablakok nélkül, teljesen csupaszon állt. A helyiség felújítását Nagyezsda végkielégítéséből finanszírozták, és így az övék az egyik legjobb állapotban lévő otthon az épületben. Sándornak öt dédunokája van. Kérdésekre, hogy mire vágnak a legjobban, Nagyezsda azt mondta: egészség, boldogság, szeretet – és mindez abban a közegben egy cseppet sem tűnt közhelyesnek.

Persze nem fogadott mindenki nyíltan, és sokan nem akartak beszélni arról, hogy hogyan élnek, bár jó néhány család beengedett magához, és láthat-

EGY ÁRVA HÁZRÓL

tam a helyiségek állapotát, a négy szinten elhelyezkedő terek közti különbségeket, s a szótlanság is meglehetősen árulkodó volt. Ami engem mindig megdöbbsent, az az intenzív kettősség, mely az ilyen közegben nevelkedő gyerekeken érződik. Elsőként talán a felszabadultság és a nyíltság szembetűnő, ahogy odarohannak az emberhez, és érdeklődve figyelik és követik, hogy mit csinál. Megérintenek, néha egyet-egyet kérdeznek, és nem hagynak addig, amíg valamilyen módon meg nem értik azt, ami ismeretlen, s ami felkelti az érdeklődésüket. De van egy pont, mikor a nyíltságuk, az intenzitásuk hirtelen csendesülő figyelemmé, egy el nem leplezhető szomorúsággá és csalódottsággá változik, mintha megelőlegeződött volna számukra egy valójában csak később bekövetkező felismerés megmutatásának képessége. És szavak nélkül is pontosan érzi az ember, hogy van egy határ, mely ott húzódik közöttünk. Megvan ez persze a felnőtteknél is, de esetünkben, talán pont a beszéd miatt, sokkal hamarabb nyilvánvaló lesz, mennyire széles a szakadék, az viszont már nem annyira, átléphető-e egyáltalán.

EGY ÁRVA HÁZRÓL

EGY ÁRVA HÁZRÓL

EGY ÁRVA HÁZRÓL

EGY ÁRVA HÁZRÓL

A dél-uráli Saitkulovoban Vasilja, egy idős baskír asszony végez ősi, óvó szertartást segítőivel együtt egy fiatal férfin, Aybulaton. A baskírok a 9-10. század óta élnek az Urálnak ezen részén, s bár alapvetően muszlimok, a régi, népi hagyományokat is ápolják, gyakorolják. Magát a rítust akkor alkalmazzák, ha az illetőt elhagyta a szerencséje, vagy nagyon ijedt, fél valamitől. A folyamat a lelki átalakulásról-átalakításról szól, és abból eredeztethető, hogy a hitük szerint a lélek fémeiktől származik. A szertartás folyamán is fémet melegítenek, többször, míg azt kör alakúvá nem képesek formálni, merthogy akkor hasonlít a leginkább a lélek formájához. Egy részét aztán a testbe juttatják, ezzel erősítve, átalakítva a személyt, akin a rítust gyakorolják. A szertartás közös imádkozással zárul, amelyben a fiatalabb generáció tagjai is részt vesznek.

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

RÍTUS

PÁSZTOROK

A pásztorok tavasszal, a hagyományok szerint Szent-György napkor hajtják ki az állatokat. A Nagy-Hagymáshoz közeli esztenán is április végétől szeptember közepéig, az első fagyokig tartózkodnak 1000-1200 méteres magasságban, ahol lovakat, teheneket és juhokat őriznek. Napi 16-18 órát dolgoznak embert próbáló körülmények között. Naponta kétszer fejjik a háromszáznál is több juhot, és a közel ötven tehenet, sajtot készítenek, vágnak, ha kell. Mindannyian a közeli településekről, Csíkszentdomokosról, Csíkmadarásról vagy Balánbányáról valók. A Nagy-Hagymás-hegység vagy Bărăny-havas (románul: Hășmașul Mare) a Békás-szoros-Nagy-Hagymás Nemzeti Park részeként a Keleti-Kárpátokban, Hargita és Neamț megye határán fekszik. Kőzettani szempontból krétakori kristályos palából – üledékes kőzetből – fölépült, egészen különleges sziklaformáció.

Pásztorfiú a Nagy-Hagymáshoz közeli esztenán.

József reggel kihajtja az állatokat.

PÁSZTOROK

Levente és József a reggeli juhfejés közben.

Dragos már kora hajnalban elfogyasztja reggelijét.

PÁSZTOROK

Kolompok és egyéb eszközök az esztenaház falán.

Sándor a borjúvágás előkészületeit figyeli.

PÁSZTOROK

Borjúvágás az esztenaházhoz közeli legelőn.

Az állat kivéreztetése.

A borjút a pásztorok a szállítóautó platójára helyezik.

Várakozás.

PÁSZTOROK

Pálinkázás és dohányzás az esztenház udvarán.

VAKSÁG

Több mint 30 ezer vak ember él ma Magyarországon, a látássérültek száma pedig meghaladja a 100 ezret is. A társadalom a vakokra hajlamos úgy tekinteni, mint akik kívül állnak, és akik megoldhatatlan problémákkal küszködnek. Holott a vakok és gyengén látók legnagyobb része teljes életet él; dolgoznak, közlekednek, sportolnak – olyan tevékenységeket is folytatnak,

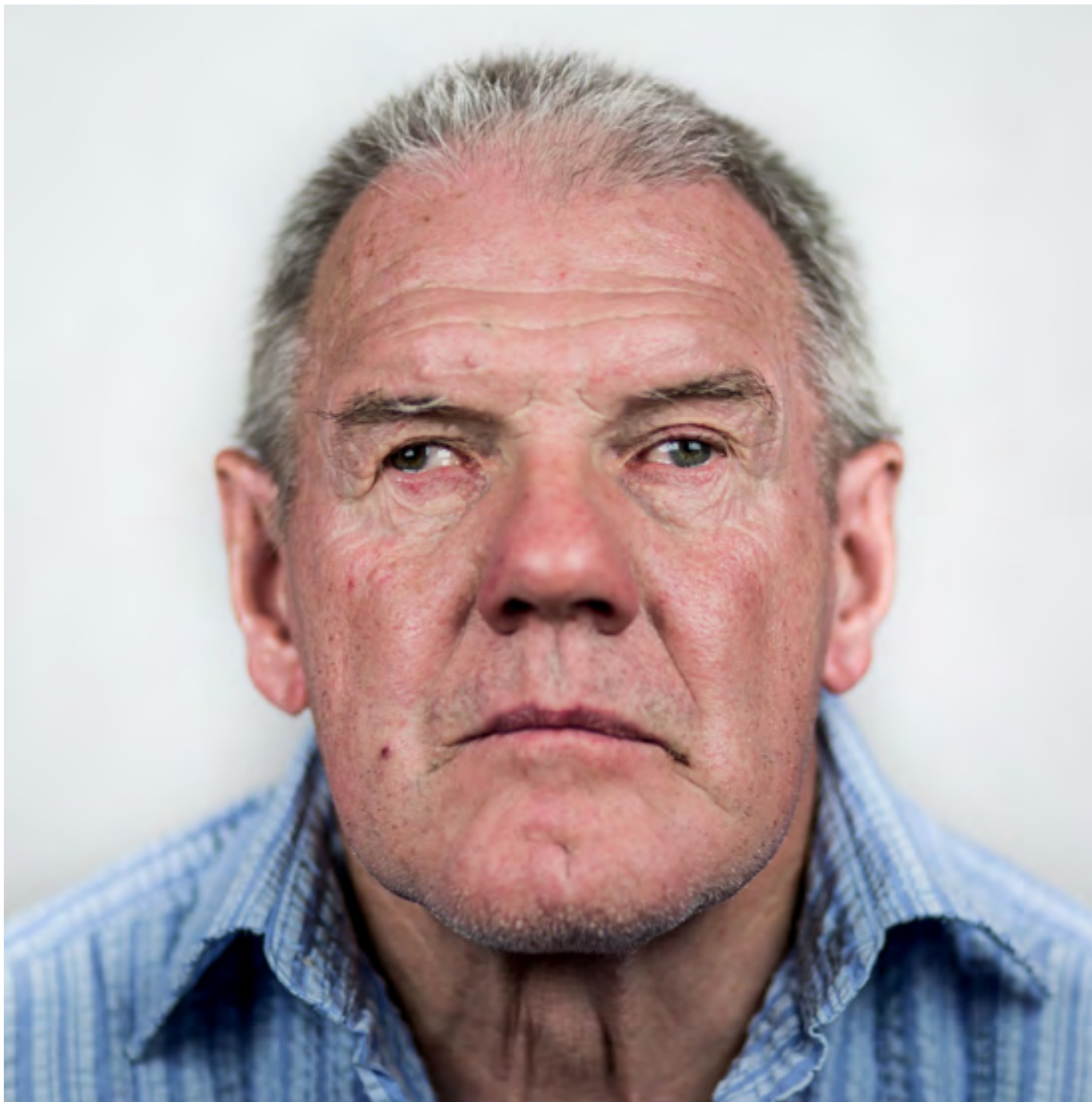
amelyekre még csak nem is gondolunk, és a technika fejlődése, bizonyos eszközök használata elősegíti, hogy tevékenységük még széleskörűbb legyen. A sorozat – amelyben vakok és súlyos látássérültséggel élők egyaránt szerepelnek – egy-egy tekintet szépségét és rendkívüli erejét kívánja megmutatni.

Bence vak. Az egri VGYSE munkatársa. Súlyos gyógyszerallergiából kialakult rendellenesség miatt veszítette el a látását. A Miskolci Egyetemen kulturális antropológiát hallgatott. Rengeteget kirándul, koncertekre jár, közösségi tevékenységet folytat.

Ignác vak. Valaha látó volt, egy szövődmény kapcsán romlott a látása az évek során folyamatosan, míg végül teljesen elveszítette a látását. A Vakok és Gyengénlátók Hermina Egyesülete Turista Szakosztályának vezetője.

István vak. Egy idősek otthonában él. Az egeri Vakok és Gyengélátók Integráló és Sportegyesületének tagja. Látása elvesztése előtt maratonista volt.

Judit vak. Egy gyermekes családanya, aki Mezőszemerén él, az egri Vakok és Gyengénlátók Integráló és Sportegyesületének alkalmazottja. Gyakorlatilag csak fényt érzékel.

Katalin gyengén látó. Egerben él, diszpécser egy taxis cégnél. Ahhoz, hogy látóként fogadják el, túl keveset lát, ahhoz pedig, hogy vakként, túl sokat.

Mária vak. Kétgyemekes, és háromdiplomás anya. Jelenleg is tanul, sportjogászi képzettséget szerez hamarosan a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, emellett az egri VGYSE vezetője.

Bence vak. Látóideg-sorvadása van, akárcsak két testvérének, akik szintén vakok. Jogásznak tanul Budapesten. Segédeszközök használatával rengeteget olvas. Főleg Sci-fit.

Sándor vak. Szemfenéksorvadás következtében veszítette el látását harminc éve. Rokkantsnyugdíjasként is dolgozik: programoz, villanyt, autót szerel. Két gyermek édesapja.

